

Autodeterminació, referèndum i legitimitat

written by Josep Costa | 1 d'agost de 2016

No es pot negar que la campanya per incloure un referèndum al full de ruta del govern independentista de Catalunya està fent camí. La fórmula i justificació, si s'arriba a concretar, està per veure. De fet, no tots els defensors del referèndum tenen un punt de vista comú. Però ara mateix pareix que no seria una esmena a la totalitat del que s'ha fet i es vol fer sinó que s'articularia en relació amb la Llei de Transitorietat, com hem defensat diverses persones.

Aclarit que hi ha prou coincidència en la proposta concreta, la crítica que es podria fer a alguns dels defensors del referèndum, com ara els promotors del manifest [elreferendum.cat](#), és suggerir que està tot per fer mentre no es pugui fer un referèndum. O la idea que el dret d'autodeterminació té com a única manifestació la de votar en un referèndum i que per això és imprescindible fer-lo per resoldre el procés.

No puc compartir aquest relat, i de fet no és necessari compartir-lo per entendre que, donades les circumstàncies, intentar fer un referèndum és una bona idea. Això sempre en el ben entès que la legitimitat d'un procés de secessió ni comença ni acaba en el principi d'autodeterminació. I que, així mateix, l'autodeterminació té més contingut que el simple exercici de votar en un referèndum.

El moviment independentista català, conscientment o no, sempre ha conjugat hàbilment tots els arguments possibles per a legitimar el seu projecte. Entre d'altres, definir Catalunya com a comunitat nacional amb una història i una identitat diferenciades, denunciar el maltractament econòmic i cultural per part de l'Estat i apel·lar al dret a decidir com a

expressió democràtica. Són essencialment els tres tipus d'arguments (nacionalistes, plebiscitaris i de causa justa) que podem trobar al món acadèmic per justificar la secessió.

Tot el camí fins aquí, malgrat que Catalunya estigui encara sotmesa a les arbitrarietats dels poders de l'Estat com el primer dia, no ha estat inútil. Ha servit per carregar-se de raons, per construir una causa justa i per deslegitimar l'Estat: S'ha intentat la via del diàleg, s'ha intentat la via legal i acordada. No és mateix rompre l'ordre constitucional espanyol com a últim recurs que fer-ho a la primera de canvi. Per això tenir un bagatge de propostes de solució al conflicte polític que han estat rebutjades és també una forma de legitimar-se.

De cara al futur també és important no confondre el mecanisme de decisió amb la forma de legitimació. L'autodeterminació és indiscutiblement un principi molt important (i també controvertit en l'àmbit internacional) però no hauria de ser l'única eina de legitimació del procés català. Per què? Perquè no cal, no és necessari. Els diferents arguments no són excloents entre ells.

Catalunya té a la seua disposició bons arguments per defensar davant el món que se separa d'Espanya per una causa justa. Que no és només l'orgull o la vanitat del "perquè volem" sinó també la dignitat del "perquè no tenim altra alternativa decent". La causa justa busca legitimar la secessió com quelcom més que un acte de voluntat. Busca justificar-la en principis de justícia més o menys generals sobre què és un estat just.

També es podria apel·lar a un concepte més substantiu i menys procedimental de l'autodeterminació. La visió procedimental és la que té més mala premsa en certs àmbits perquè es considera impracticable o indesitjable per desestabilitzadora. Però hi ha també una concepció substantiva de l'autodeterminació, que s'associa amb l'autonomia o la no-dominació. Des d'aquest

últim punt de vista, la secessió seria la fórmula per a assolir l'autodeterminació i no a la inversa.

La democràcia directa és molt potent com a forma de legitimació. Però no és l'única. La democràcia parlamentària hi té el seu paper, especialment quan les eleccions del 27-S varen tenir una participació tan massiva i varen donar un resultat tan clar i incontrovertit en forma de majoria parlamentària. I el fet és que es poden sumar ambdues legitimitats i fent-ho es reforcen mútuament.

En definitiva, Catalunya ho té bé per a legitimar la separació que propugna una majoria del Parlament (que hem de presumir que representa la majoria del poble). Espanya, els poders de l'Estat, no ha fet pràcticament res bé des que es va aprovar l'Estatut del 2006 en referèndum. I no hi ha res millor per a justificar el naixement d'un nou estat i que aquest sigui acceptat per la comunitat internacional que la crisi o la deslegitimació d'un estat existent.

Però, en tot cas, el principal argument per no fer del referèndum el centre de gravetat de tot el projecte independentista és que no tenim cap certesa a dia d'avui que es pugui celebrar amb garanties. Seria una forma de donar a l'Estat un cert poder de veto. Per sort els camins de la legitimitat son plurals i tots van en la mateixa direcció.